

INTERACTIVE EDUCATIONAL TECHNOLOGIES IN SINGING ACTIVITIES IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE MUSICIANS-TEACHERS

Tsvetanka Kolovska

Academy of Music, Dance and Fine Arts „Asen Diamangiev“ – Plovdiv, Republic of Bulgaria

tsvetanka.kolovska@artacademyplvdiv.com

Abstract: Trends in 21st century education policy make quality one of the top priorities. "The introduction and application of the new paradigm is necessary precisely due to the fact that today not the teacher, but the learners are already at the center of education, pedagogical interaction and training" (Danov, 2020, p. 22). An interactive training system is being established. Its implementation is associated with a change in educational technologies, educational environment and teaching methods.

The new law on preschool and school education in Bulgaria (2016) determines the current requirements for teachers in the field of general education. On the agenda are issues related to professional activity. University education is fundamental to the professional development of future music teachers. The professional-pedagogical training "is a reflection of a complete, planned and organized in time process, which provides stable theoretical, general musical and scientific-methodical training of the future music teachers" (Kolovska, 2017, 30). In this regard, on a theoretical and practical level, the application of interactive educational technologies occupies an important place. This article discusses the specifics in conducting the singing activity in the practice of music students.

The topicality of the issue is largely related to the opportunities for creative expression and satisfaction of various needs and interests of both students and doctoral students in music in the process of their education.

The extracurricular activities in music are distinguished by high professionalism of management staff which support the development of each child and provide conditions and environment for personal expression. The competency model of vocational training, among other features, includes an interactive educational environment. It provides opportunities for:

- building a new type of organization of interpersonal relationships between participants in the learning process;
- forming a new vision of the learning space;
- creating the right conditions for active involvement of all students in the learning process.

The article endorses practical experience in using interactive educational technologies in the process of singing. The participation of music students in the project "Children's Song Festival" at the Academy of Music, Dance and Fine Arts "Prof. Asen Diamandiev" – Plovdiv reveals rich opportunities in this direction.

Keywords: interactivity, technologies in education, singing, pedagogical practice

ИНТЕРАКТИВНИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ТЕХНОЛОГИИ ПРИ ПЕВЧЕСКАТА ДЕЙНОСТ В ПРОФЕСИОНАЛНАТА ПОДГОТОВКА НА БЪДЕЩИ МУЗИКАНТИ-ПЕДАГОЗИ

Цветанка Коловска⁵

Академия за музикално, танцово и изобразително изкуство „Проф. Асен Диамандиев“ Пловдив, Р България, tsvetanka.kolovska@artacademyplvdiv.com

Резюме: Тенденциите в образователните политика на XXI век извеждат качеството сред водещите приоритети. „Въвеждането и прилагането на новата парадигма се налагат именно поради обстоятелството, че днес не учителят, а обучаемите вече се намират в центъра на възпитание, педагогическо взаимодействие и обучение“ (Данов, 2020, с. 22). Утвърждава се интерактивна система на обучение. Нейното осъществяване се свързва с промяна на образователни технологии, образователна среда и методи на преподаване.

С новия закон за предучилищното и училищното образование в България (2016) се определят актуалните изисквания към преподавателите в сферата на общото образование. На дневен ред са въпросите, свързани с професионалната активност. Университетското образование има основополагащо значение за

⁵ Тази статия се финансира по проект на основание Договор № 3/2021: доц. д-р Цветанка Коловска – ръководител на договор по утвърден проект за научна и художественотворческа дейност на АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ - Пловдив, съгласно заповед № 134/ 17.03.2021 на Ректора на АМТИИ.

професионалното развитие на бъдещите учители по музика. Професионално-педагогическата подготовка „...е отражение на цялостен, планиран и организиран във времето процес, който осигурява стабилна теоретична, общомузикална и научно-методическа подготовка на бъдещите учители по музика“ (Kolovska, 2017, 30). В тази връзка на теоретично и практическо ниво важно място заема приложението на интерактивни образователни технологии. Настоящата статия разглежда тяхната специфика при провеждане на певческа дейност в практиката на студентите по музика.

Актуалността на проблематиката до голяма степен е свързана с възможностите за творческа изява и удовлетворяване на различни потребности и интереси както на учениците, така и на студенти и докторанти по музика в процеса на тяхното обучение.

Извънучилищната дейност по музика се отличава с висок професионализъм на ръководните кадри, които подпомагат развитието на всяко дете и му осигуряват условия и среда за лична изява. Компетентностният модел на професионална подготовка, наред с другите характеристики, включва интерактивна образователна среда. Тя осигурява възможности за:

- изграждане на нов тип организация на междуличностните взаимоотношения между участниците в учебния процес;
- оформяне на нова визия на учебното пространство;
- създаване на подходящи условия за активно включване на всички обучавани в процеса на обучение.

Статията популяризира практически опит за използване на интерактивни образователни технологии в процеса на певческата дейност. Участието на студенти-музиканти в проект „Празник на детската песен“ в Академия за музикално, танцово и изобразително изкуство „Проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив разкрива богати възможности в тази насока.

Ключови думи: интерактивност, технологии в образованието, певческа дейност, педагогическа практика

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Актуалните тенденции в образованието днес са свързани с идеите за модернизация и качество (Витанова, 2020). В практически план тези идеи се реализират чрез проектиране на компетентностен подход в професионалната подготовка на бъдещите музиканти-педагози и свързаната с него интерактивна образователна среда.

Обмислянето и въвеждането на интерактивни моделни технологии при певческата дейност в професионалната подготовка на студентите има практически принос, като съдейства за:

- обогатяване на практически опит на студентите с интерактивни модели на работа;
- развитие и усъвършенстване на вокалните и изпълнителските умения на учениците;
- повишаване качеството на певческата дейност при децата;
- стимулиране на интереса на децата към занимания с музика.

Певческата дейност е основна музикална дейност с доказано положителен ефект върху личността на подрастващите. През последните години интересът към нея като извънучилищна форма на обучение е все по-голям. Мотивите за подобни занимания са много и различни, като трябва да се отчете силното влияние на съвременните масмедии. Те са се превърнали в основен носител на съвременната популярна музика, мащабен фактор, който контролира културата. Към занимания с музика и конкретно певческа дейност се насочват деца, които в повечето случаи са музикални и сами изживяват желание. Свободният избор за музикално занимание, преподавател, дори график на упражненията (в повечето случаи се съобразява с ангажираността на децата и възможностите на родителите) е сред условията, които правят тези музикални дейности привлекателни. Всяко дете, което се занимава с певческа дейност, се отличава с различни индивидуални гласови възможности и качества. Това насочва музикалния педагог към изработване на стратегии за музикално и певческото развитие на конкретното дете и/или вокална група, за преодоляване някои негативи в музикалното развитие, които са констатирани при началната музикална диагностика, уеднаквяване на вокали, формиране и изработване на правилно певческо дишане, правилно звукоизвличане, изграждане на основни вокално - певчески навици.

Сред факторите, които допринасят за ефективността на учебно-възпитателната работа при певческите занимания с децата, са интерактивните моделни технологии, които преподавателят музикант познава и активно прилага. Съвременните подрастващи са децата на новото време. Те са динамични, любознателни, емоционални, свободни, желасци изява, „...проявяват интерес към дейности, които им дават предимство в надпреварата за възможности...“ (Чиксентмихай, 2019, с. 173). Съвременните деца са носители и активни потребители на новите явления в музикалния живот. Това налага в учебната практика с тях студентът музикант да насочи специално внимание към подбора на модели и подходи, които биха стимулирали интереса, вниманието на децата и биха осигурили ефективност на музикалните занимания.

Според експерти в областта на образованието, интерактивността се проявява в процеса на взаимодействие между всички участници в процеса на обучение: учител – ученик, между самите ученици, между членовете на по-голяма група учащи, което предопределя важното място и ролята на интерактивните умения. Друга гледна точка интерпретира понятието “интерактивност” като съвместна усилена дейност, при която резултатът се постига чрез общи усилия и действия на участниците в процеса на обучение.

Приложението на интерактивни моделни технологии е подходяща възможност за активизиране на учебно-възпитателната работа на всеки етап от музикалните занимания с децата. Сред предпоставките, определящи основните характеристики на компетентностния подход, могат да се посочат:

- интегрирано междупредметно взаимодействие
- практическа насоченост на обучението
- ориентация към резултати
- прилагане на иновативни подходи и практики.

2. ИЗЛОЖЕНИЕ

1. Технологична. Обща характеристика. Технологиите в сферата на образованието. Технологиите днес неизбежно присъстват във всички сфери на живота. Наличието им гарантира надеждност при планиране и реализиране на всяка дейност. Обеспечават важния трансфер от знания към практика. При това, очакваните резултати се достигат при минимален разход на ресурси като време, усилия, средства от материален и нематериален характер. Ето защо в съвременните условия на живот формирането и развитието на технологичния подход и технологичното мислене са сред приоритетите, които гарантират изработването на адекватно поведение в различни житейски ситуации и успешна реализация на личността. Технологичното мислене в най-общия смисъл на думата е подходът, нагласата, умението да се мисли комплексно в посока постигане на желаната цел и очакваните резултати при най-икономично вложени ресурси (Петров, П., М. Атанасов, 2001).

Понятието „технология“ се свързва със система от дейности за постигане на определен резултат. „Образователна технология“ е сравнително по-ново понятие в педагогическата теория и практика и в съдържателен аспект не съпада напълно с понятието „педагогическата технология“ (Петров, Атанасова, 2001). Ядрото на образователната технология е учебно-възпитателен процес, в който се решават едновременно и дидактически, и възпитателни задачи. Образователната технология определя новата технологическа парадигма, която е личностно ориентирана и не разделя социалните феномени обучение – възпитание - развитие (Михова, 2003). Образователните технологии непрекъснато се развиват и днес в обръщение е понятието "образователен дизайн" (Instructional Design - ID), което експерти и изследователи определят като нов етап в развитието на образователните технологии (Бижков, 2002).

2. Предизвикателства пред съвременното музикално образование – училищно и университетско. През последното десетилетие образователни експерти алармират за една от основните слабости в обучението в общото образование – дистанцирането на учителя от модела на възприемане на подрастващите. Познаването на този модел и стремежът той да се осмисли и приложи в учебна среда създават възможности ученикът да се почувства активна страна в педагогическото взаимодействие. В тази връзка съществена предпоставка за постигане на ефективност в преподаването и успеваемост в заниманията по музика, конкретно в певческата дейност, се явява приложението на иновативни образователни технологии.

Една от тревожните тенденции, които се наблюдава в училищната образователна система, е намаляване броя на часовете по музика в общообразователното училище, което води до необходимостта деца и родители да се ориентират към търсене на допълнителни възможности за занимания с музикално изкуство през свободното време извън училищните занимания. През последните години вокалната група като извънкласна и извънучилищна дейност придобива голяма популярност. Тя е една реална възможност за осъществяване на активен контакт на децата с различните жанрове и стилове музика, влизайки в ролята на нейни изпълнители.

Сред най-важните проблеми на съвременното обществено възпитание на подрастващите е възпитанието на колективни отношения. Резултати от редица проведени изследвания са доказателство за това, че използването на възможностите за екипни дейности и действия, каквито предоставят заниманията с музикални дейности, има важна роля за успешното социализиране на младите хора. Особено значение за обединяване на децата има извънучилищната дейност по музика и по-конкретно певческата дейност, която спомага за пълноценно организиране и изпълване на свободното от учебни занимания време, за развитие на музикалните способности и култура, за усвояване и усъвършенстване на умения за интегриране в един своеобразен колектив – певческия, което отговаря на нуждите и изискванията на съвременното общество.

Музикалната дейност като вид възпитателна дейност, притежава формираща и развиваща функция. Поради тази причина тя се разглежда като отговорен фактор за формирането и развитието на детската личност.

Спомага за нейното духовно израстване и е предпоставка за постигане на по-висок обществен статус. В същото време заниманията с музика влияят на емоционалността (Спасова, 2020) и предразполагат към развиване на музикалността и обогатяване на интелектуалния компонент. Формиращият потенциал на певческата дейност се свързва най-вече с големите възможности за изява и удовлетворяването на различни потребности, интереси, извън рамките на училището и неговата задължителна програма.

Практическото обучение на студентите бъдещи учители по музика протича в реална учебна среда, която се явява творческа лаборатория за художествени търсения, интерпретация на музикални образи, които децата певци се учат да изграждат. „Ангажираността на студентите в обучението е ключова тема в психологията на образованието, която засяга други явления и процеси, като мотивацията и академичната ефективност на самия образователен процес“ (Бабакова, 2019 а, с. 475). Студентите не само активно наблюдават, те участват на всеки етап от певческата работа с децата, което благоприятства изграждането на собствен, уникален педагогически стил на работа. „Стильът обаче не е в пряка зависимост от качеството на инструментариума или на изпълнителя“ (Георгиев, 2020, с. 1487). В педагогическата практика по музика студентът е музикант-педагог. В процеса на практика той участва и като музикант, и като педагог и постепенно формира своя стил на учител по музика. „Освен всички професионални изисквания към работата на педагога, ръководещ вокален състав, съществуват и други, немаловажни чисто педагогически моменти“ (Дойкова, 2020, с. 54). От съществена важност е фактът, че българската музикално-образователна система има богати традиции в тази насока - световните постижения на български детски и училищни формации – хорове, вокални групи. „Това е път на заявяване пред света и се търси разбираемият език за комуникиране между коренно различни култури“ (Славинска, 2019, с.175). Тук следва да се отбележи, че някои моменти от началните трудности във връзка с певческата дейност на студентите са свързани и с липсата на единна методика. В резултат на богатия натрупан опит досега не са предприети стъпки за систематизиране на практическите знания в тази област с цел изработване на единна методика, която да бъде основополагаща за преподаватели, които развиват сходна дейност.

3. Компетентностен подход към професионалната практика на студентите по музика.

Компетентностният подход към певческата дейност в професионалната подготовка на бъдещите музиканти-педагози се разглежда като фактор за качествено образование. Включва изработването на умения за планиране на певческа дейност, съобразно формата на обучение, адаптиране на учебно съдържание, подбор на музикален материал за разпяване и певчески репертоар е сред водещите задачи, повишава възискателността към подходите за изграждане на мотивационна система у обучаваните,

Приложението на интерактивни моделни технологии е подходяща възможност за активизиране на учебно-възпитателната работа на всеки етап от музикалните занимания. Сред предпоставките, определящи основните характеристики на компетентностния подход, могат да се посочат:

- интегрирано междупредметно взаимодействие
- практическа насоченост на обучението
- ориентация към резултати
- прилагане на иновативни подходи и практики.

В педагогическата практика на студентите музиканти певческата дейност се разглежда като сложна, комплексна дейност, при която във фокуса на интерактивните моделни технологии са комплекс от методи. Този подход позволява пълноценно приложение на диференциацията на учебно-възпитателния процес. Специалното внимание към диференцирания подход се обуславя от спецификата на певческата дейност и необходимостта да се отдели достатъчно време за индивидуална работа – както за деца с по-изявени музикални дарби, така и при деца със специални образователни потребности (редица научни изследвания доказват положителните ефекти от подобни музикални занимания, поради което през последните години интересът към различни форми е силно повишен). В същото време приложението на интерактивни моделни технологии е от значение за организацията на самия учебния процес и прецизиране на подходящите методи и подходи в зависимост от конкретните условия и фактори.

Разглеждайки трансформациите в съвременното училищно образование и конкретно промените в музикалнообразователната система, очакванията към професионалното образование и подготовка на музикалните педагози е свързано с изграждането на компетентностен модел на учителя. „Правителствата и институциите, които са отговорни за наемането на учители, по целия свят имат намерение и приоритет да подобрят качеството на преподаването за повишаване на резултатите от обучението на учениците. Най-голям е акцентът върху качеството на учителите“ (Бабакова, 2019 б, с.522).

Конкретно заниманията с певческа дейност предоставят богати възможности в тази насока с предизвикателство към обучаващите се студенти да ги потърсят и подхождат с творческа нагласа. Сред широко прилаганите методи са демонстрация, обяснение, обсъждане, анализ, корекция, демонстрация,

упражнение, учене чрез правене и др. Предвидените дейности са насочени към подготовката и реализацията на добре обмислен план за работа, ясно формулирана основна цел на занятието, конкретни водещи задачи, подходящи методи и подходи на работа. Следва да се отчита и тази важна особеност, че заниманията при певческата дейност са един непрекъснат процес и в този смисъл всяко едно занятие е свързано с предходното и следващото като цел и задачи, като постигнати резултати и планиране.

4. Интерактивни моделни технологии при певческата дейност в практиката на студентите. Познаването и приложението на интерактивни моделни технологии е част от професионалната подготовка на бъдещите учители по музика. Конкретно при работата с по-малките деца студентите практиканти се опират на играта като образователен феномен в обучението по музика. В добре обмислената и планирана работа на музикалния педагог по време на детската игра вниманието е насочено към стимулиране на интереса на децата към възпроизвеждане на различни кратки мелодии, изучаването и изработването на песни, които самият студент изпълнява, а от децата се очаква да възпроизведат, докато играят. Децата обичат да пеят и с желание се включват в музикалния процес.

При вокалните навици постепенно се работи за певческа стойка, дишане, звукообразуване и дикция. Хоровите навици включват строеж и ансамбълът и са свързани най-вече с колективното изпълнение на песен. Пътят към доброто изпълнение минава през усвояването на основните певчески и хорови навици, които всеки един хоров колектив трябва да овладее в процес на обучение.

Вокално-певческите и хорови навици са важен фактор не само в обучението на вокалните групи и хорови колективи. Стремелът към овладяването им се наблюдава и в часовете по музика в общообразователните училища, където певческата дейност е свързана със задачи в посока изграждане на тези навици. Това се постига постепенно, най-вече с помощта на музикалния педагог. Ролята на педагога е от особена важност за придобиване на всички вокални навици, усъвършенстване на различните техники за изпълнение и художествения изказ на песента.

В началото на вокалното обучение децата се нуждаят от повече обяснение и практически показ, тъй като изучаването на песните се осъществява въз основа на слухово-подражателен метод. Студентът работи за изграждане на основните вокално – певчески навици (певческа стойка, дишане, звукоизвличане, дикция), организиране и постигане на ансамбъл в изпълнението на певческия колектив, постигане на интонационно вярно и богато емоционално изпълнение на песните. Когато съставът на една вокална група се състои от различни по възраст деца, от първостепенна задача е моделните технологии да бъдат съобразени с избора на репертоар. Нужно е педагогът да проявява вискателност по отношение на очакваните резултати, още повече, че звукоизвличането при деца в различната възраст не е еднакво. Анализът на структурно-функционалния модел на обучение на студентите по музика налага извода, че интерактивните образователни технологии повишават ефективността на учебно-възпитателната работа по музика, конкретно - певческата дейност. Те осигуряват възможност за овладяване и изява на професионално-практически компетентности, необходими за успешна професионална реализация.

3. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Всяка обучаваща система има своите методи за работа и за постигане на целите на обучението. Предимствата на интерактивната система се реализират чрез използването на интерактивни методи. „Това е истинско предизвикателство към всички нас, работещите днес в сферата на образованието“ (Спасова, 2019, с. 77). Приложението на интерактивни образователни технологии в професионалната подготовка на бъдещите учители по музика е практически ориентирано и съответства на съвременните изисквания за цялостен комплексен подход в изграждането на професионалния профил на специалиста.

ИЗПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ

Бабакова, Л. (2019 а). Влияние на академичния стрес върху устойчивостта и академичната ангажираност в процеса на учебно-професионалната подготовка при студенти първокурсници. *Професионално образование, Volume 21, Number 5, 473-485.*

Бабакова, Л. (2019 б). Мотивацията на студентите при избора на учителската професия. *Стратегии на образователната и научната политика, Number 5, 520-539*

Бижков, Г. (2002). Нов етап в развитието на образователните технологии. *Педагогика, 2, 3-23.*

Бояджиева, Н. (1994). Възпитание чрез изкуството. Първите десетилетия на ХХ век. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“

Витанова, Н. (2020). Образованието на бъдещето. Шумен: Издателство на Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“

- Георгиев, Ив. (2020). Понятието „гайдарски стил“ в българската музикологическа публицистика. *KNOWLEDGE WITHOUT BORDERS: XXIII Международна конференция, 27-29 март 2020 г., Врънячка Баня, Република Сърбия, International Journal KNOWLEDGE, Vol. 38.6, 1493-1499.*
- Гюрова, В. (2014). Съвременното висше образование – европейски и национални измерения и предизвикателства. *Стратегии на образователната политика. №5, 455-476.*
- Данов, Д. (2020). Дигитализация и образование: иновативност, креативност и интеркултурност. Университетско издателство: Свети Климент Охридски
- Дойкова, С. (2020). Съвременни предизвикателства пред работата на вокалния педагог с индивидуални изпълнители и вокални състави. *Пролетни научни четения 2020, АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“, Пловдив, 50-56.*
- Закон за предучилищното и училищното образование. МОН.
<https://www.navet.government.bg/bg/media/ZAKON-ZA-PREDUCHILISHTNOTO-I-UCHILISHTNOTO-OBRAZOVANIE.pdf>
- Карев, С. (2021). Измамна реалност. София: Бард
- Коловска, Ц. (2020). За предизвикателствата пред компетентностния подход в обучението по музика и еволюционните процеси. „Еволюция срещу революция или за моделите на развитие“: VII Международна научна конференция, септември, 2020, Русе, т.2, 379-387.
- Коловска, Цв. (2017). Начални трудности при някои аспекти на певческата дейност в педагогическата практика на студентите от специалност „Педагогика на обучението по музика“. *Четиринадесета международна конференция „THE POWER OF KNOWLEDGE“, организирана от Института за мениджмънт на знанието – гр. Скопие, Р Македония, 29.09 - 01.10 2017г, Agia Triada, Thessaloniki, Greece, 1229-1235*
- Михова, М. (2003). Дизайн на обучението. Теоретико-приложни аспекти. Велико Търново: АСТАРТА
- Наредба за държавните изисквания за придобиване на професионална квалификация „учител“. МОН
- Петров, П., М. Атанасова. (2001). Образователни технологии и стратегии на учене. София: Вѐда Словѐна – ЖН
- Постановление № 27 от 1.02.2021 г. за изменение и допълнение на Наредбата за държавните изисквания за придобиване на професионална квалификация „учител“, публикувано в ДВ, бр. 10 от 5.02.2021 г.
- Синдикат на Българските учители. Национална програма „Мотивирани учители“. sbubg.info/sbubg.php?page=11&lang=bg&id=5242 (30.04.2021, 19ч)
- Славинска, Р. (2019). Предпоставки за възникване на жанра „песен за народен хор“, АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ Пловдив
- Спасова, В. (2020). Компоненти на емоционалната интелигентност и тяхното развитие чрез възприемане на музика. *Педагогика, 9, 1314-1331.*
- Спасова, Н. (2019). Възприятие, музика, движение. Пловдив: Имеон
- Цинандова – Харалампиева, В. (2011). Музиката – космос и изкуство. София: Издателство Хайни
- Чиксентмихай, М. (2019). Креативност. София: Издателска къща Хермес